

lles); i, entre les malalties, «*mala-bua*: carbunculus» (entremig de *llebrosia* i *porcellanes*). Al costat d'aquest trobem també, des d'antic, la mateixa combinació amb el derivat, *mala buanya*: «una dona d'amorde-Déu ['mendicant', cf. cast. *por-Dios*, d'on *pordiose- 5* *ra*] vench a nós e va-ns dir que son fill stave a la mort, e nós demanam-li què mal havie e ella dix-nos que havie la *mala-buanya* --- e ruxàren-li la cara on havie la *mala-buanya* ---», doc. de 1377 (*BABL* x, 160, també publicat per Rubió i Lluch, *Docs. Cult.* II, 186).

Avui *bua* s'usa amb semblant valor en molts llocs: el Dr Montanyà, a Ponts, en la seva *Terminologia Mèd.*, el defineix «inflamació aguda del teixit celular del dit» (p. 212). Altrament completarà l'article 15 extractar-lo del DCEC, on després de constatar les formes castellanes *búas* (mal veneri) des de 1535, *búa* 'pústula' des de 1627, *bubas* (mal veneri) des de 1539, i *buva* «abscessus pustulosus, *bubo*» en Nebrija, explicava: *buvas* i *landres* com a nom de malalties molt 20 temudes i comunes, no sé si venèries (car si bé es creu que la sífilis es portà a Europa des d'Amèrica la qüestió no està resolta conclusivament),³ apareixen ja en la *Danza de la Muerte*, 307, de princ. S. xv. La distinció que s'ha fet entre *búa* 'pústula' i *buba* 'tumor veneri' no és antiga, i avui mateix encara es diu 25 *buba* amb el primer significat a Astúries i a altres bandes.

Part de les formes romàniques emparentades són descendents erudits del gr. *βουβών*, però les cat. i castellanes, almenys parcialment, són populars,⁴ i així 30 també els cat. *bua*, *buanya* (cf. murc. *buaña*, *boaña*, GSoriano, *bubañas* ib. i Lemus), prov. delfinès *búo* (Queyràs); i el bereb. *tabaut* «variole, furoncle» (que deu sortir de *ta-bua-t*). Schuchardt, *Rom. Lebnw. im Berber.*, 42,⁵ creu que l'origen està en el mot expressiu infantil *bua* que indica dolor, i si bé no hem de posar en dubte que *βουβών* tingué una intervenció preponderant, els mots de les dues nissagues estan barrejats inextricablement; sense que l'absència o presència de *-b-* sigui criteri per distingir-los; com sigui 40 que aquest so, darrere una *u*, igual es pot afegir secundàriament que desaparèixer quan hi era. Podem veure proves de la participació onomatopèica en el fet que *pupa* 'mal', de l'origen infantil del qual no dubtarem, també significa 'pústula' (força estès en l'ús cast., on 45 el *DAut.* ja constata totes dues accs.); i molt notablement en la forma *boua* i *boa*, que amb el significat de 'tumor', de 'pàpula, rojor, garropassa', i fins 'tumor en la cuixa', es troba en alguns mss. d'autors llatins, clàssics o arcaics (de Plini i de Festus, «rote 50 Blattern, Masern», «Schenkelgeschwulst»; cf. Ernout-M.; Walde-H. I, 110.25; Ettmayer, *ZRPb.* xxxii, 725).

DERIV.: *Buanya* [Llull, etc., supra; avui especialment, tort. i val. (Martí Gadea, *Vocab. Val.* en seccions, p. 46)], al costat del qual deu haver-hi hagut 55 *buera* avui encara murcià (GSoriano i amb derivats dialectals francesos)⁶ i d'una combinació dels dos es degué formar **bueranya* avui contret com a *bueranya* 'úlcerca' mall. i men. (*DAg.*; *AlcM*); d'una forma així (per compromís amb *bua*) degué sortir l'aran. 60

büra 'nyanyo, bony per contusió' (sobre el qual errava la nota meva juvenil de *BDC* XIII, 67; cf. Spitzer, *AORBB* I, 247-9; rectificada ja bastant en el *Vocab. Aran.*). *Buanyós*. *Bube(l)lós*, V. supra. *Bubó*, forma primitiva, supra; *bubònic* [S. XIX, no encara Lab. 1839, ni *SLitCosta*]. +*Buac* [s'usaria a Vic en el sentit de 'gra gros que tenen de vegades les persones, d'on probablement en el sentit de 'insecte que s'agafa molt fort a la llana del bestiar', tots dos segons el vigatà Mn. P. Bofill i Boix, *BDLC* III, 1906, 71 (?); en el sentit adj. de «dèbil, malaltís», MGadea, *Dicc.*, cal sospitar una confusió].

¹ *Doctrina Pueril*, ed. Gili, p. 254, segons el ms. del S. xv; és sabut que d'aquell capítol de *Blanquerna* s'ha conservat només l'ed. valenciana de 1521, però notem la repetició de la idea etiològica lulliana, que ens garanteix l'autenticitat de les dues cites. *Bubelós*, doncs, que és adjectiu, deu estar per *bubellós* (hi ha altres casos de la grafia *-l-* per *ll*, com *novela*, *porcelana*, en el mateix ms.) i ser derivat d'un **bubella* (derivat a la manera de *buanya*), cf. fr. *bubelette* (1867, *FEW* I, 581b, lín. 21), *bubelé* i fr. mj. *bibeloux* «couvert de pustules» (línies 22, 27), alteració de *bubeloux*, per una dissimilació que després ha repercutit dialectalment en el primitiu, en el norm. *bibelle* «tumeur au front» lín. 26), alsacià i su.-al. *bibeli* 'pústula'. Amb sufix paral·lel tenim fr. ant. *bubette* (Ss. XIII-XVII), oc. ant. i mod. *bubeta*, «petite pustule» i llavors *bibette* «petit bouton sur la peau» a Val de Saïre, La Hague i altres punts de Normandia; cf. infra derivats com *buera*, *bu(e)ranya*, amb les formes franceses anàlogues. — ² *Bubanegra* entre 8 rims en *-egra*, 372.2; i és probable que siguin el mateix mot *bua* i *buba* (entre rims en *-úa*, 540.1, i en *-uba*, 40.5) en la mateixa obra. — ³ El Dr. Peyrí ens explicava a un grup d'amics fa trenta anys que havia observat en una pintura europea quatrecentista una representació inconfusible d'un tumor luètic. —

⁴ Cat. *bubó*, del qual duu *AlcM* ja dos exs. de mj. i fi del S. xv, cast. *bubón* [1537], it. *bubbone* (cf. Baist, *ZRPb.* VII, 115ss.), i els regressius fr. antiq. *bube*, port. *buba*, roms. *bubã*; el castellà A. de Palència aplica *buba* al foc sagrat o carbuncle (*Vocab.*, 203b). — ⁵ Recordant-nos que en alemany en el llenguatge infantil la bua s'anomena *web-web* 'ai de mi, ai'. — ⁶ Anjou *buberon*, *biberon*, Malmedy *boubrie*, Verviers *boubrale*, Bas-Maine *bibret* (*FEW* I, 581b21, 23, 25, 29).

+BUADA, 'volta, cúpula', també 'arcada' i 'pont que uneix dues cases que s'enfronten en un carrer', mot molt estès antigament sobretot en els Pirineus, i encara usat en el Rosselló i a les Illes (ací per a una cambreta amb volta dins el forn), que ha tingut també alguna extensió en occità i alguna variant en altres parlars romànics veïns: sembla tractar-se d'un mot *BUATA, romanització d'un germ. *BŪWITHA segurament gòtic (cf. a.-al. ant. *gebū(w)eda* «habitatge»), derivat participial del germ. comú BŪAN 'habi-